

Sustav Elektroničke Nabave Dokumenta (SEND) ili kako olakšati i ubrzati međuknjižničnu posudbu

SEND or how to ease and speed up interlibrary loan

Mirjana Mihalić

mmihalic@irb.hr

Institut Ruđer Bošković, Knjižnica, Zagreb

Sažetak

Zbog nedostatka integriranog knjižničnog sustava s modulom za međuknjižničnu posudbu (mkp), Knjižnica Instituta Ruđer Bošković razvila je vlastiti sustav za automatizaciju mkp-a nazvan SEND. To je zasad prvi takav pothvat u hrvatskim knjižnicama. SEND je automatizirani sustav za naručivanje dokumenata, obradu i evidentiranje narudžbi, kao i za izradu periodičkih obračuna i statističkih pokazatelja, u potpunosti i isključivo putem mrežnog sučelja. Svrha ovog sustava je olakšati posao korisnicima i knjižničnom osoblju, povećati učinkovitost i ubrzati postupak nabave dokumenata.

Ključne riječi: automatizirana međuknjižnična posudba, mrežno sučelje

Summary

Due to a lack of the integrated library software with a module for the interlibrary loan, Library of The Institute Rudjer Boskovic (Zagreb, Croatia) has developed its own automatized system for interlibrary loan named SEND. So far this is unique

achievement in the Croatian libraries. SEND is an automated system for document ordering, processing and archiving of orders, as well as making periodical reports and statistical analysis, completely and exclusively through a web-interface. This system makes the job easier both to clients and librarians, increases efficiency and speeds up document ordering and delivery.

Keywords: automated intelibrary loan, web interface

Uvod

Neupitna je podrška knjižnica korisnicima u učenju, istraživanju i zabavi. Obim knjižne i neknjižne građe, koju bi knjižnice trebale i željele posjedovati, kao i cijena te građe neprekidno rastu. Knjižnice su rijetko bez financijskih problema, a i kad su izvori financiranja stabilni, porast troškova izaziva poteškoće. Nemoguće je u fondu posjedovati sve što korisnicima treba pa se osobita pažnja mora posvećivati selekciji građe i izvora. Pojava elektroničkih izvora olakšala je pristup i omogućila dobavu dokumenata koji bi inače bili nedostupni. No, ni elektronički izvori nisu uvijek dostupni u svakoj knjižnici. Kad knjižnica ne posjeduje potrebnu građu, velik značaj ima međuknjižnična posudba (mkp)¹, koja je standardna usluga većine knjižnica. Knjižnica koja za korisnika treba određenu građu koju ne posjeduje u svom fondu, šalje zahtjev drugoj knjižnici koja tu građu ima, te prima zahtjeve drugih knjižnica za građom koju one nemaju, a njihovi je korisnici trebaju. Pri tome je naravno, bitna spremnost knjižnica da surađuju, što prema dosadašnjem iskustvu uopće nije upitno. Da bi mkp dobro funkcionirala, knjižnice trebaju stvarati i održavati kataloge, posebno mrežne kataloge, te skupne kataloge više knjižnica.

---

¹ mkp dalje u tekstu akronim za međuknjižničnu posudbu

Međuknjižnična posudba u Knjižnici IRB-a prije SEND-a

Knjižnica Instituta Ruđer Bošković ima dugogodišnju tradiciju nabavljanja dokumenata za svoje korisnike putem međuknjižnične posudbe. Suradnja je uspostavljena sa 75 knjižnica u Hrvatskoj i inozemstvu.

Projekt *Sustav znanstvenih informacija Republike Hrvatske* pridonio je poboljšanju mkp između knjižnica srodnih područja. *Sustav znanstvenih informacija RH* s pet tematskih podsustava (*Biomedicina, Društvene znanosti, Humanistika, Prirodoslovlje i Tehnika*) uključivao je stodvadeset knjižnica. SZI² je djelovao na uspostavljanju suradnje i povezivanju knjižnica, računalnom opremanju i umrežavanju, edukaciji knjižničara za rad s novim informacijskim tehnologijama, računalnoj obradi knjižnične građe, tematskom objedinjavanju knjižničnih zbirki te stvaranju pojedinačnih i skupnih elektroničkih kataloga knjiga i časopisa. To je uvelike olakšalo pretraživanje i pronalaženje potrebne građe za međuknjižničnu posudbu u Hrvatskoj.

Od inozemnih knjižnica građa se naručivala iz Slovenije, Njemačke i Velike Britanije. Slovenske knjižnice iz područja prirodnih i tehničkih znanosti, te medicine imaju dobre fondove i organiziranu međuknjižničnu posudbu i s njima je ostvarena dugogodišnja suradnja. Kroz projekt „*Kooperation zwischen deutschen wissenschaftlichen Bibliotheken und wissenschaftlichen Bibliotheken in Mittel- und Osteuropa*“, sa Sveučilišnom knjižnicom u Bochumu tijekom 1996-1999., uspostavljena je mkp s nekoliko značajnih knjižnica u Njemačkoj. I nakon isteka projekta nastavljena je međuknjižnična posudba iz TIB-Hannover (German National

---

² SZI dalje u tekstu akronim za *Sustav znanstvenih informacija Republike Hrvatske*

Library of Science and Technology). Već gotovo 15 godina naručuje se građa iz fonda British Library.

Do 2002. godine korisnici Knjižnice Instituta Ruđer Bošković su zahtjeve za mkp ispisivali ručno na obrascima. Dio obrasca koristio se kao poštanska dopisnica za slanje zahtjeva u knjižnicu koja posjeduje traženu referencu, a dio je ostajao kao evidencija knjižničaru IRB-a³. Ručno ispisivanje zahtjeva dovodilo je do raznih problema, npr. nerijetko je bilo teško pročitati referencu ili nečitak potpis korisnika. Nepoznatog korisnika nije bilo moguće kontaktirati zbog provjere reference ili ga obavijestiti kad je traženi dokument nabavljen.

Knjižnica IRB-a se nalazi na četiri odvojene lokacije i na svakoj od njih korisnik može ispuniti zahtjev za mkp. Na Institutu ima više stotina korisnika knjižnice i međuknjižnične posudbe. Obzirom da je samo jedan knjižničar zadužen za međuknjižničnu posudbu, često nema priliku zahtjev zaprimiti osobno i primijetiti grešku ili nejasnoću. Ako je u zahtjevu nešto nejasno, pogrešno ili nečitko, potrebno je konzultirati korisnika, što nije teško ako se čitko potpisao i naznačio svoj broj telefona. Inače knjižničaru predstoji mukotrpno istraživanje - neugoda za korisnika i knjižničara.

Administracija s obrascima mkp je bila dugotrajna i nespretna. Nerijetko je bilo potrebno provjeriti je li poštom odaslana narudžba primljena u ciljanoj knjižnici, jesu li odgovorili, imaju li ili ipak nemaju traženi dokument, te u slučaju negativnog odgovora uputiti zahtjev u neku drugu knjižnicu i ponovo čekati odgovor ili dokument. Naravno, korespondencija je moguća i telefonom ili elektroničkom poštom, što ubrzava postupak, ali zahtijeva vrijeme knjižničara u obje knjižnice i otežava evidentiranje obrađenih zahtjeva koje knjižničaru kasnije često zatreba. Teško je bilo pratiti status

---

³ IRB dalje u tekstu akronim za Institut Ruđer Bošković

narudžbe, jer se trebalo snalaziti u hrpama papira i tablica. Obrasci su se mogli pomiješati ili zagubiti, pa kad bi traženi dokument stigao, znalo se dogoditi da nema podataka o korisniku koji ga je tražio. O primitku odgovora ili dokumenta korisnika je trebalo obavijestiti telefonom ili elektroničkom porukom, a korisnik je dokument morao preuzeti u knjižnici. Radilo se o povremenim greškama i normalnim zabunama, ali i one su izazivale nezadovoljstvo i knjižničara i korisnika. Konačno, u informatičko doba postalo je jasno da je takav način poslovanja zastario i da ga treba promijeniti i poboljšati.

U vrijeme kad je knjižnica već nudila sve više elektroničkih i mrežnih usluga, korisnik koji „sve ima na svom računalu, na svom stolu...“, nije bio raspoložen dolaziti u knjižnicu osobno i rukom ispunjavati obrazac za mkp, a knjižničaru je bilo teško kvalitetno obraditi veliki broj zahtjeva na tako zastarjeli način. Naročito je zahtjevno bilo vođenje statistike, jer su se podaci obrađivali ručno, kao i pri evidenciji nabave dokumenata radi naplate. U tim poslovima je korišteno računalo, ali iznova je trebalo upisivati podatke o korisniku, potraživanju knjižnice, izvršenom plaćanju, iznosu, obračunskoj jedinici, itd.

Automatizacija međuknjižnične posudbe na IRB-u

Knjižnice u inozemstvu već dugo imaju razvijene programe za automatiziranu mkp. U hrvatskim knjižnicama ni danas se ne nazire zajedničko rješenje za nabavu integriranog knjižničnog sustava koji bi podržavao i mkp. Motivi za razvoj vlastitog sustava za automatizaciju mkp u Knjižnici IRB-a, bili su olakšanje posla korisnicima i knjižničarima, povećanje učinkovitosti i ubrzanje postupka nabave dokumenata. Osnovna zamisao je bila izgraditi sustav za mkp isključivo putem mrežnog sučelja,

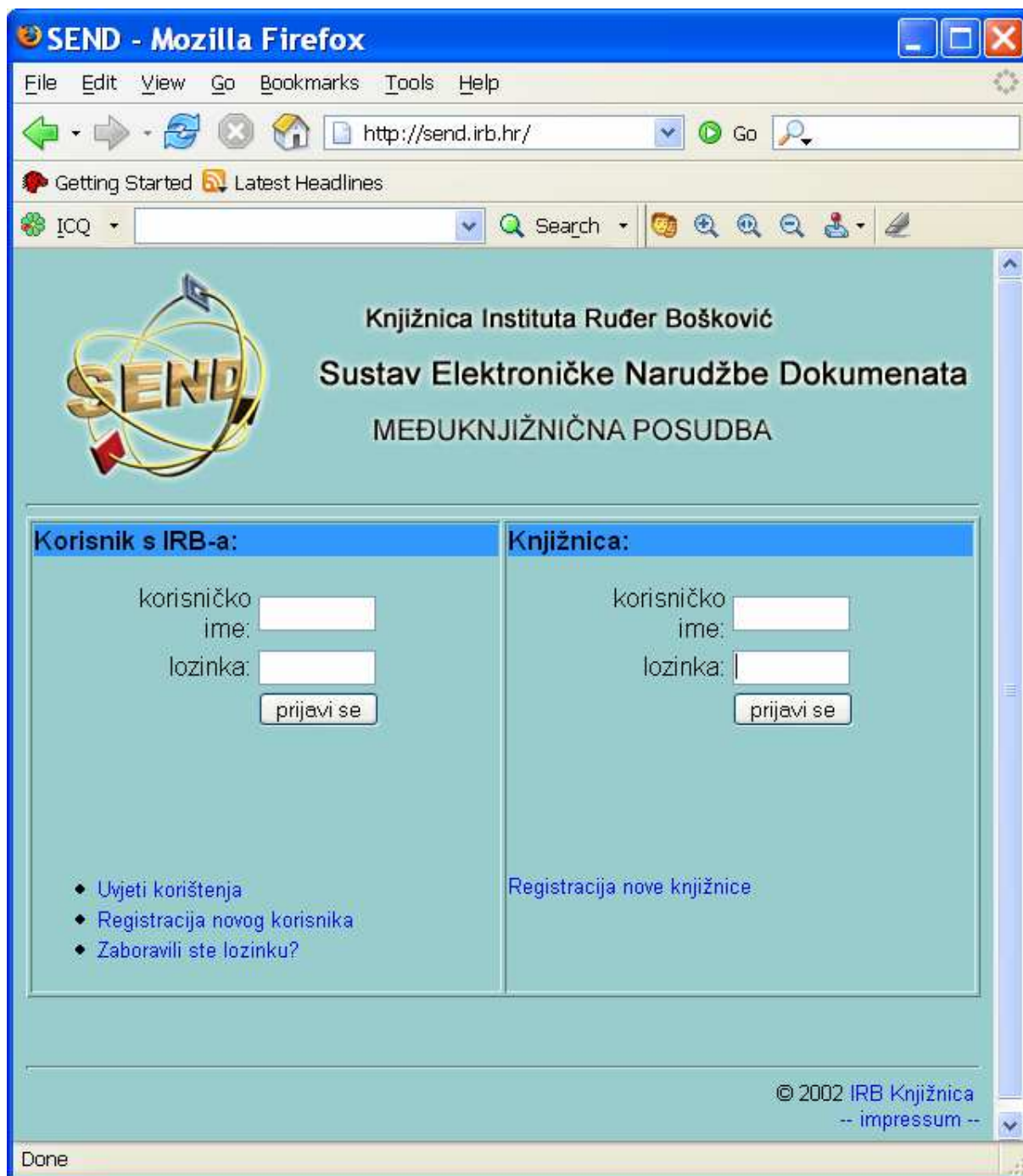
tako da i knjižničar i korisnik mogu pristupati aplikaciji s bilo kojeg računala. Knjižničaru je trebalo omogućiti pristup svim podacima o zahtjevima, automatizirati komunikaciju s drugim knjižnicama (slanje zahtjeva i zaprimanje odgovora), kao i primanje građe koja se može slati u elektroničkom obliku, te automatizirati komunikaciju s korisnicima, kao i vođenje evidencije naplate i statistike poslovanja.

Sustav elektroničke nabave dokumenata za korisnike i knjižnicu IRB-a – skraćeno SEND, razvijan je godinu dana, a dovršen je krajem 2001. godine. Početkom 2003. proradio je i modul kojim vanjske knjižnice šalju zahtjeve za mkp knjižnici IRB-a. SEND su zamislili i napravili Vesna Borić i Iva Melinščak-Zlodi (konceptija sustava, verifikacija, testiranje), Mario Pranjić (dizajn baze podataka, početna programska podrška, HTML). Svo troje kolega je istovremeno s razvojem i radom na programu, moralo obavljati i ostale poslove i zaduženja koja su imali unutar knjižnice. Vesna Borić koja je u to vrijeme radila na međuknjižničnoj posudbi, uložila je puno truda i znanja u izgradnju sustava.

Na mrežnim stranicama Knjižnice Instituta Ruđer Bošković (<http://knjiznica.irb.hr>) SEND je dobio svoju mrežnu stranicu (<http://send.irb.hr>) i svoj logo (Slika 1).

Sustav je počeo s radom 12.12.2001. Djelatnici IRB-a su o novoj usluzi knjižnice obaviješteni elektroničkom poštom, ona je promovirana u novostima na mrežnim stranicama Knjižnice, a održano je i predstavljanje SEND-a u predavaonici IRB-a. Korisnicima je pružena edukacija o korištenju SEND-a kroz Kratki Edukacijski Knjižnični Seminar (KEKS). KEKS-i su polusatni seminari koji se održavaju kod korisnika u dogovoreno vrijeme. Knjižničari dolaze s prijenosnim računalom i u kratkoj prezentaciji, kroz komunikaciju s korisnikom pokazuju rad s programom, objašnjavaju i odgovaraju na pitanja.

Na mrežnim stranicama Knjižnice detaljno je objašnjen način na koji korisnici mogu naručivati građu putem mkp, te cjenici knjižnica u inozemstvu s kojima se mkp obavlja.

Slika 1: mrežna stranica SEND-a

Napravljena su tri mrežna sučelja: korisničko, administratorsko, te sučelje za knjižnice koje koriste SEND za mkp od Knjižnice IRB-a.

Korisničko sučelje SEND-a koriste djelatnici Instituta Ruđer Bošković kad potrebne reference ne nalaze u matičnoj knjižnici. Prijava u sustav je autorizirana, pa se prilikom prvog pristupa korisnik mora registrirati i odabrati korisničko ime i lozinku.

Kad korisnik ustanovi da u katalogu Knjižnice IRB-a nema tražene reference, klikom na logo SENDa, pristupa korisničkom sučelju i upisuje svoje korisničko ime i lozinku. Na istoj mrežnoj stranici su i poveznice za: prikaz uvjeta korištenja sustava, registraciju novog korisnika i za korisnike koji su zaboravili svoju lozinku. Nakon autorizacije korisniku se otvara osobna stranica s tri grupe podataka:

nova narudžba – za pripremu novog zahtjeva

status dosadašnjih narudžbi

ostale mogućnosti - za izmjenu osobnih podataka i/ili lozinke

Odabirom opcije *nova narudžba*, korisnik otvara stranicu na kojoj će upisati podatke potrebne za narudžbu. U bazi SEND-a su već pohranjeni podaci o obračunskim jedinicama, pa korisnik odabire svoju, s koje će biti plaćena nabava dokumenata. Pomoću izbornika određuje tip narudžbe, tj. da li želi fotokopije ili original, treba li mu knjiga ili časopis. Nakon toga upisuje bibliografske podatke (autora/e, naslov, numeričke podatke...). Crveno istaknuta napomena upozorava korisnika da su podaci označeni zvijezdicom obavezni: naslov časopisa, autor/i, godina, volumen/svezak, stranice, a osim njih mogu se upisati i naslov članka u časopisu, izdavač, ISSN ili neka napomena. Korisnik treba posebno označiti da li želi nabavu građe iz inozemstva za slučaj da je nema u Hrvatskoj. Ta napomena je nužna, zbog viših troškova nabave iz inozemstva, a korisnik je potvrđuje klikom miša u kvadratić

uz tekst: *Ako građe nema u RH, želim dobavu iz inozemstva*. Klikom miša korisnik potvrđuje i izjavu o korištenju građe:

- *da će primljenu građu koristiti za potrebe vlastitog znanstveno- istraživačkog rada, te da ju neće koristiti u svrhu stjecanja dobiti*
- *da ju neće umnožavati niti distribuirati na bilo koji način*
- *da će podmiriti troškove nabave, reproduciranja i distribucije građe*

Korisnik na osobnoj stranici može pratiti status svojih narudžbi:

*novo - pretražujemo kataloge knjižnica,
naručeno - zahtjev je upućen i čekamo građu ili odgovor,
riješeno-negativno - bibliografski podaci nepotpuni/netočni,
riješeno-pozitivno - građa stigla i poslana korisniku internom dostavom.*

Kad stigne naručena građa i knjižničar u programu označi da ju je primio, korisnika se automatski elektroničkom poštom obaviještava o njenom dospijeću. Prije su korisnici morali dolaziti po naručene dokumente u Knjižnicu, no služba mkp je uvela i „dostavu na stol”, odnosno, dostavu fotokopija internom poštom, dok se članci u PDF obliku (ako je to dozvoljeno) šalju elektroničkom poštom. Originalne dokumente korisnik i dalje mora osobno preuzeti u knjižnici, potpisom potvrditi preuzimanje građe, te ju vratiti po isteku roka posudbe.

S pitanjima, problemima i prijedlozima korisnici se mogu obratiti knjižničarima elektroničkom poštom na adresu: send@irb.hr.

Sučelje knjižničara/administratora

Nakon prijave u svoje sučelje knjižničar može odabrati rad s narudžbama institutskih korisnika ili s narudžbama drugih knjižnica. Ulaskom u sučelje za rad dostupni su mu

podaci o: narudžbama, korisnicima, obračunskim jedinicama, knjižnicama s kojima se obavlja mkp, administratorima SEND-a.

Za rad s narudžbama knjižničaru se nude ove opcije:

pregled novih

pregled aktivnih

pregled riješenih

mjesečni obračuni

statistika

Nova narudžba – treba provjeriti da li je referenca doista nedostupna u matičnoj knjižnici, zatim pretražiti kataloge domaćih, a zatim i kataloge stranih knjižnica, ako je korisnik dozvolio narudžbu iz inozemstva. U pretraživanju kataloga koristan je skupni pretraživač *Preskok*, još jedan kućni uradak Knjižnice IRB-a. *Preskok* istovremeno pretražuje više elektroničkih kataloga knjižnica u Hrvatskoj, odnosno: kataloge: *Sustava znanstvenih informacija: Biomedicina, Humanistika, Prirodoslovlje, Tehnika*, Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Sveučilišne knjižnice u Splitu, Rijeci, Puli, Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku, Znanstvene knjižnicu u Zadru i Knjižnice HAZU-a.

Kad administrator pronađe knjižnicu koja u svom fondu ima traženi dokument, klikom miša u kvadratić uz naziv knjižnice, automatski joj šalje elektroničku poruku sa zahtjevom za mkp. To je moguće jer su u bazi SEND-a svi potrebni podaci o knjižnicama s kojima se obavlja mkp, tako i elektroničke adrese na koje se šalju zahtjevi.

Aktivna narudžba – naručeno, zahtjev je upućen i čekamo građu ili odgovor knjižnice u čijem katalogu smo pronašli traženu referencu.

Riješeno-pozitivno – građa je stigla i korisniku je prosljeđena internom dostavom ili elektroničkom poštom. Riješena narudžba sadrži ove podatke: broj narudžbe, datum zaprimanja, datum rješavanja, naslov, ime korisnika i poveznicu na druge detalje (npr. o mrežnoj adresi s koje je narudžba primljena).

Riješeno-negativno – korisniku se javlja da su bibliografski podaci nepotpuni/netočni ili da tražena referenca postoji u knjižnici irb-a ili da je korisniku dostupna u elektroničkom obliku.

Rad u SENDu s narudžbama drugih knjižnica

Korisnici drugih knjižnica, tj. zaposlenici drugih institucija ne mogu individualno koristiti SEND, bez posredovanja svoje knjižnice. Sve osobe koje nemaju knjižnicu koja za njih može posredovati pri naručivanju dokumenata, mogu se obratiti direktno e-mailom knjižnici IRB-a na adresu: irb-mbp@rudjer.irb.hr.

Međuknjižnična posudba s drugim knjižnicama kroz SEND započela je 2003. godine. Svaka knjižnica koja želi koristiti SEND za mkp s knjižnicom IRB-a, mora se registrirati tj. unijeti određene podatke. Zvezdicom su označeni obavezni podaci:

Tablica 2. maska za unos podataka o knjižnici - korisnici SEND-a.

Osnovni podaci:

naziv knjižnice:

kratica knjižnice:

matična institucija (za knjižnice u sastavu):

telefon:

telefaks:

matični broj knjižnice (odn. mat. institucije):

knjižnica je: HR ☐ inozemna ☐

Voditelj knjižnice:

ime:

prezime:

e-mail:

telefon:

Adresa (poštanska):

ulica: *

broj: *

grad: *

poštanski broj: *

država:

ukoliko želite primati dokumente preko poštanskog pretinca, navedite broj:

Adresa (elektronička):

e-mail knjižnice:

e-mail službe za mkp:

URL:

članstvo u SZI: *

Vrsta: *

nacionalna: ☐

narodna: ☐

školska: ☐

sveučilišna: ☐

visokoškolska: ☐

općeznanstvena: ☐

specijalna: ☐

-----

način dostave dokumenata: *

cjenovni razred: *

Djelatnici službe međuknjižnične posudbe:

Djelatnik 1:

Prema podacima iz kolovoza 2008. u SEND je prijavljeno 45 knjižnica.

Tablica 3. popis knjižnica korisnica SEND-a

Bibliotečno informacijski centar (FKIT-BIC)
Centralna agronomska knjižnica (AGR)
Centralna kemijska knjižnica (ZOAK) (PMF-ZOAK)
Centralna knjižnica (fsb)
IIC - Knjižnica (PLIVA)
INA-INDOK (INA-INDOK)
INDOK odjel (KONČAR)
Knjižnica Instituta za poljoprivredu i turizam Poreč (KIPT-PO)
Kemijsko-tehnološki fakultet u Splitu - knjižnica (KTF-ST)
Klinička bolnica Sestre milosrdnice (KB-SM)
Knjižnica (FER)
Knjižnica Brodarskog instituta (BROD)
Knjižnica Fakulteta elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (FESB)
Knjižnica Fakulteta prirodoslovno-matematičkih znanosti i kineziologije u Splitu (KPMF-ST)
Knjižnica Građevinsko-arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Splitu (GAF-St)
Knjižnica Instituta za fiziku (IFZ)
Knjižnica Instituta za geološka istraživanja (KIGI)
Knjižnica Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada (IMI)
Knjižnica Instituta za oceanografiju i ribarstvo (IZOR)
Knjižnica Jadranskog zavoda HAZU (KJZ-HAZU)
Knjižnica Kliničke bolnice Merkur (KBM)
Knjižnica Medicinskog fakulteta u Rijeci (KMF-RI)
Knjižnica Muzičke akademije (MA)
Knjižnica PMF-a u Splitu (PMF)
Knjižnica Pomorskog fakulteta u Rijeci (KPF-RI)
Knjižnica Prehrambeno tehnološkog fakulteta (PTFOS)
Knjižnica Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta (RGN)
Medicinska knjižnica (KBST)
Medicinska knjižnica Klinike za dječje bolesti Zagreb (KDB Zg)
Regionalna biblioteka (PBF)
Saponia - knjižnica (SAPONIA)
Središnja geološka knjižnica (PMF-Geol)
Središnja medicinska knjižnica (Split) (SMK-ST)
Središnja biološka knjižnica (PMF-SBK)
Središnja kemijska knjižnica (CKB)
Središnja knjižnica FBF (FBF)
Središnja knjižnica Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja (HPM)
Središnja knjižnica za fiziku (PMF-FIZ)
Središnja matematička knjižnica (PMF-MAT)
Središnja medicinska knjižnica (SMK)
Središnja stomatološka knjižnica (STOMATO)
Središnja geofizička biblioteka (GEOFIZ)

Stručna knjižnica Bolnice Vrapče (VRAPCE)
Stručna knjižnica (PODRAVKA)
Stručna medicinska knjižnica (SMK-PŽ)

Od tih knjižnica ukupno je do sada kroz SEND zaprimljeno 2873 narudžbi, poslano im je 2437 kopiranih dokumenata i 71 originalni dokument, a negativno je riješeno 365 narudžbi (jer je građa bila privremeno nedostupna, ili se građa ne posuđuje, ili nemamo traženu građu, ili je nismo još primili).

Od koga naručujemo građu koju nemamo u svojem fondu?

Iz Hrvatske se najviše naručuje od 27 knjižnica (bivšeg) *Sustava znanstvenih informacija RH – podsustav Prirodoslovlje*, s kojima je uhodana dugogodišnja mkp zbog srodnosti područja koje te knjižnice pokrivaju i fondova koje posjeduju. Budući su ranije postojali samo tiskani katalozi periodike i klasični kartični katalozi knjiga unutar pojedine knjižnice, skupni elektronički katalozi, izgrađeni unutar SZI-ja, olakšali međuknjižničnu posudbu.

Mkp s knjižnicama u Hrvatskoj uglavnom se odvija u sklopu recipročne međuknjižnične suradnje, bez ili uz minimalnu naplatu. Iz inozemstva građa se uglavnom samo naručuje, te se plaća po usluzi.

Iz Slovenije se naručuje od Centralne tehniške knjižnice Univerze u Ljubljani i Centralne medicinske knjižnice iz Ljubljane.

Često koristimo *SUBITO – document delivery service*, knjižničarski servis koji opskrbljuje korisnike širom svijeta kopijama članaka iz časopisa i posudbom knjiga. Taj servis objedinjuje fondove 37 knjižnica u Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj, koji zajedno sadrže nekoliko milijuna časopisa i knjiga iz svih područja prirodnih i društvenih znanosti. SUBITO može koristiti svatko tko treba literaturu za učenje, istraživanje, poučavanje, te ih može kontaktirati direktno ili putem svoje knjižnice.

SUBITO je do nedavno članke slao u PDF obliku, no zbog zaštite autorskih prava, zadnjih godina uvjeti dostave se mijenjaju ovisno o politici izdavača pojedinih časopisa. Iako primaju više od 70000 narudžbi mjesečno, period dostave je 72 sata, a moguće je dobiti tiskanu kopiju poštom ili skenirani članak u PDF obliku. SUBITO šalje mjesečni obračun, a kod ostalih inozemnih knjižnica uplaćuje se određeni iznos kao polog, koji se nabavkom građe troši.

Iz Njemačke naručujemo iz *TIB – Hannover* (German National Library of Science and Technology). Od TIB-a se mogu naručiti kopije iz gotovo 18000 časopisa, kao i posuditi knjige iz područja prirodnih i tehničkih znanosti.

British library document supply services koristimo najčešće za posudbu knjiga, a zbog visokih cijena vrlo rijetko za narudžbu fotokopija. British library ima jednu od najvećih kolekcija dokumenata za mkp. U fondovima časopisa, knjiga, patenata, disertacija, izvještaja, muzičkih zapisa i slika pokriva sva područja znanosti. Korisnik može dobiti članke iz 260,000 časopisa ili 400,000 konferencijskih zbornika.

EURASLIC – European Association of Aquatic Science Library and Information Centres je udruga knjižnica iz europskih znanstvenih institucija koje se bave istraživanjem ili zaštitom morskih i kopnenih voda. Pored redovitih okupljanja članova, konferencija, biltena s novostima, razmjene duplikata knjiga i časopisa, članstvo u EURASLIC-u uključuje i sudjelovanje u izgradnji zajedničkog kataloga i besplatnu međuknjižničnu posudbu. Dovoljno je pregledati zajednički katalog i poslati zahtjev knjižnici koja ima traženu građu. Čak i kad građe nema u katalogu, upitom na mailing listu članova često se nađe knjižnica koja ipak ima pristup traženom dokumentu.

Statistički pregledi

SEND automatski izrađuje statistički pregled o narudžbama korisnika i zahtjevima poslanim drugim knjižnicama, te pregled naplate. Podatke o traženim časopisima može grupirati za tekuću godinu ili za starija petogodišnja razdoblja. Tako zamišljena statistika, omogućuje pregled i korekciju strategije nabave periodike.

Od 334 registrirana korisnika s IRB-a do 12.8.2008. je primljeno 4587 zahtjeva (prosječno 650 na godinu).

Statistički podaci o narudžbama za 2007. godinu:

U 2007. godini ukupno su zaprimljene 762 narudžbe od korisnika s IRB-a, od toga je tražen 1 original časopisa, 679 fotokopija iz časopisa, 63 originala knjiga i 19 fotokopija iz knjiga. U 125 narudžbi je mogućnost naručivanja iz inozemstva bila isključena. 135 narudžbi je poništeno. Ukupno je poslano 924 zahtjeva knjižnicama, od toga je 615 riješeno pozitivno. U inozemstvo je poslano 368 narudžbi, od toga 289 za SUBITO.

Od drugih knjižnica primljeno je 327 zahtjeva: od toga je pozitivno riješeno 276 za fotokopije članaka, 8 za originale, a 43 odgovora bila su negativna.

Završne napomene

Sustav automatizirane međuknjižnične posudbe SEND uvelike je pridonio brzini i kvaliteti usluge Knjižnice IRB-a, na zadovoljstvo korisnika i knjižničara. Danas kad su nam zbirke zbog financijskih problema sve manje, a tiskana građa se gotovo više ne nabavlja, potrebno je uspostaviti alternativan, brz i efikasan način nabave nužne

literature. Bez sumnje to je potreba i ostalih knjižnica i korisnika u Hrvatskoj. Da bi mlp na razini Hrvatske mogla dobro funkcionirati, potrebno je stvarati i održavati mrežne kataloge i osigurati pristup drugim bazama podataka, te pristup elektroničkim časopisima sa cjelovitim tekstovima. Pored toga trebalo bi razvijati sustave za automatiziranu međuknjižničnu posudbu, koji bi omogućili kvalitetniji i brži rad svim knjižnicama.

LITERATURA

British library document supply services [citirano 2008-08-18]. Dostupno na: <http://www.bl.uk/>

Centralna tehniška knjižnica Univerze v Ljubljani [citirano 2008-08-18]. Dostupno na: <http://www.ctk.uni-lj.si/>

Centralna medicinska knjižnica iz Ljubljane [citirano 2008-08-18]. Dostupno na: <http://www.mf.uni-lj.si/cmkk/>

EURASLIC - European Association of Aquatic Sciences Libraries and Information Centres [citirano 2008-08-18]. Dostupno na: <http://www.euraslic.org/>

Mihalić, Marina ; Stojanovski, Jadranka. Da li su kultura suradnje i zajedničke usluge za korisnike izazovi za knjižničare u Hrvatskoj ? // 3. seminar Sustava znanstvenih informacija: Nove usluge knjižnica : želite li sa šlagom ili u pdf-u., Zagreb, 8. i 9.11.2002. [citirano 2008-08-18]. Dostupno na: http://www.szi.hr/seminar2002/prezentacije/MihalicStojanovski_KulturaSuradnje.ppt

Preskok [citirano 2008-08-18]. Dostupno na : <http://preskok.irb.hr/>

SEND – sustav elektroničke narudžbe dokumenata [citirano 2008-08-18]. Dostupno na: <http://send.irb.hr/>

Stojanovski, Jadranka. Sustav znanstvenih informacija RH - tematski podsustav Prirodoslovlje. // Kemija u industriji, 47, 9 (1998), 340-342.

SUBITO – document delivery service [citirano 2008-08-18]. Dostupno na: <http://www.subito-doc.de/?lang=en>

TIB –German National Library of Science and Technology [citirano 2008-08-18]. Dostupno na: <http://www.tib-hannover.de/en>